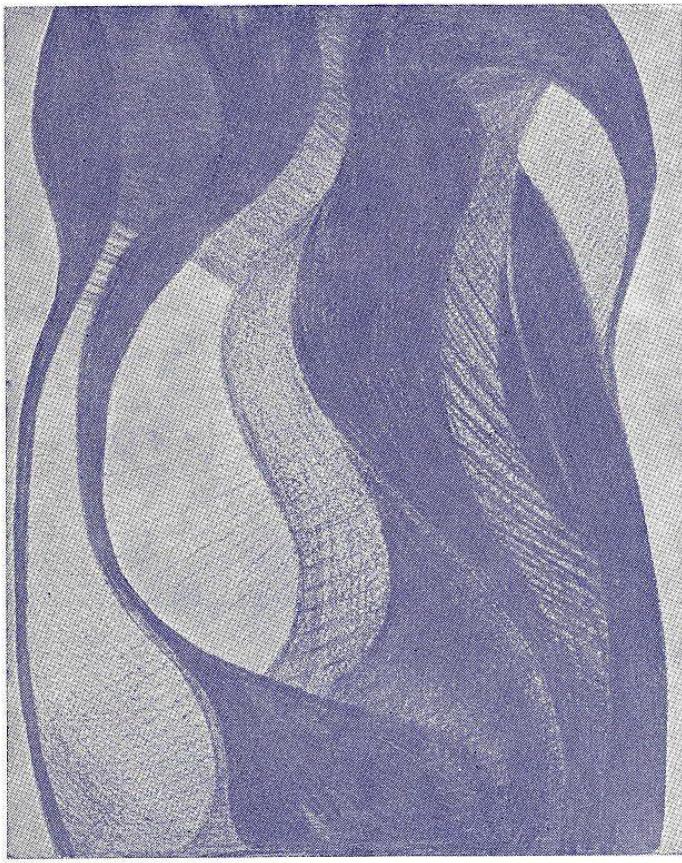

PERA ZGLAVOM

Probudena, jednog sunčanog jutra, začuh radosne uzvike i, prepoznavši ih, hitro pridoh oknu želeti da što pre vidim Rikija. Naginjući se levo-desno, tražila sam ga pogledom po žbunju. Pažnju mi privukoše žive žute mrlje koje su se rasturale po uskom dvorištu. Iskakale su iz velikog izvrnutog sanduka i bauljale oko, kotrijale se i sudarale, a među njima, sav zgrčen, klečao je Riki i kliktao od ushićenja. U prvi mah sam pomislila da je otkrio novu igru i da gori od nestrpljenja da ih dođem i pridružim mu se. Izletela sam iz kuće i, trčeći kroz vrt, prišla mu iza leđa. Oko njega su se u svim pravcima, gegajući na nesigurnim nogama, kretali žuti guščići. Izvlačili su se iz sanduka i gazili preko njegovih ruku položenih na pesak. Kada me je opazio, skočio je i od sreće me gotovo srušio, usplahireno govorči da ih je Greta kupila na pijaci i da sada pripadaju nama. Ubuduće ćemo morati da ih hranimo i čuvamo; stari Markus već pravi u uglo dvorišta posudu i lep prostran kavez. Zatim je vešto uhvatio dva guščeta i privio ih na grudi, uveravajući me da su lepši od drugih. Odabro ih je za nas dvoje i niko neće smeti da ih dodirne; Greta ih je već obeležila zelenim koncem vezanim okó noge.

Našoj radosti nije bilo kraja. Gotovo obnevidelj od blistavog žutog sjaja, od mrlja što su se razlivale uokolo, što su se pokretale i prelivale na suncu, zatvorenih očiju smo pružali ruke, hvatali te male okrugle grudve jednu za drugom, milovali njihova malena meka tela, prinosisili ih obrazima, slušali kako dišu i ljubili ih. Žučkasti sjaj se taložio na suncu i obasipao celo dvorište; i ono, do

tada prašnjava i prljavo, postajalo je najednom toplo i prisno; zavlačili smo se u svaki njegov kutak, puzeći po zemlji, kružeći za malim guščićima, ne govoreći više ništa.

Usred naše radosti, došla je Greta noseći jednu veliku papirnu kesu u svojim dugim rukama koje su podsećale na grane nevezano privezane uz mršavo telo. U dve reči nam je objasnila da kukuruz, koji je u kesi, što pre odnesemo u kruparu i samejemo. Usput nam je pokazala šaku zrnjevja, dodajući da su guščići veoma gladni, i da požurimo, jer će uskoro nastati velika vrucina. Riki se opirao skupljajući svoja ramena i povlačeći se unazad, ali ja sam smesta prihvatala paket i rekla da idemo, u strahu da se nešto ne dogodi ovim malim stvorovima. Tada je prošaptao da više ne zna gde je krupara, na šta ga je Greta začuđeno pogledala i rekla da je još uvek u blizini njihove bivše kuće. A to je sasvim blizu, čim se prede pruga; najbolji putokaz je velika buka koja dopire odande i širi se nadeleko. I dodala: da ne veruje da je već zaboravio Peru zglavom, koji neprekidno sedi ispred krupare.

Trčala sam ispred Rikija čvrsto stiskajući kesu ispod pazuha, strahujući da je ne ispuštim i ne prospem. Tada bi guščići zbilja svilis od gladi. Riki me je iskidanim glasom zapitao da li sam ikada videla Peru zglavom, a ja sam se nasmejala i rekla da li on možda zna Peru bez glave. Uplašeno me je pogledao, prebledeo, i više nije izustio ni reč.

Prešli smo prugu, a zatim zašli u široku ulicu. Već se čula buka koja je dopirala od mlina. Požurivala sam Rikija, koji je sve više zaostajao, a onda naglo stao. Pred nama se ukazala visoka zgrada. Ispred uličnih prozora prostirao se uredni vrt sa niskom drvenom ogradom. Bio je negovan, a među raznolikim bokorima, štrčali su beli štapovi sa crvenim kopljastim vrhovima. Uz šljunkovitu stazu, bljeskale su pobodene boce, koje su nekada služile za soda-vodu. Zastala sam zadivljena cvećem, ali istog časa Riki se pripao uz mene i došapnuo mi nešto nerazgovorno, pokazujući na kapiju čija je jedna strana bila širom raskriljena. Tek tada sam opazila, ispred vrata, jedno telo koje se klatilo u velikoj drvenoj stolici. Nisam mogla odmah da ga vidim celog, već samo uska ramena i veliku glavu. Ispeala sam se na prste; u stolici je sedeо jedan dečak. Bio je mršav i noge su mu, viseći, jedva doticale tlo. Tankim rukama se odupirao o naslove. Čitavo telo je bilo nepokretno, a samo se glava, slična ogromnom poljskom plodu, ljujala napred i nazad, preteći da pretegne i srnuši ga zajedno sa stolicom. Riki se još tešnje privio uz mene i prošaputao: Pera zglavom. Skriveni među bokorima, u strahu, nismo mogli da načinimo više nijedan pokret.

Naišla je jedna žena gurajući na kolicima vreću. Skriveni iza nje, brzo smo promakli kroz ulaz, okrećući glavu od stolice i dečaka. Neprestano drhteći, našli smo se u prostranom dvorištu, čija je polovina bila natkrivena. Bučale su zahuk-tale mašine. Jedan čovek obeljen od brašna, otvarao je usta i nešto govorio, ali reči su se gubile. Riki mu je na uvo dovknuo da nam samejje kukuruz za guščice. Sve je u dvorištu bilo prekriveno brašnom, drveće je izgledalo kao usred zime, a trava ukrucena i siva. Činilo se da čovek ima i bele oči ispod belih obrva. Riki mi objasni da je to otac Pere zglavom. Na ulici on strašno više, jer ne zna drukčije da govorii, i svi ga se plaše i bežu od njega. Perina majka, gospoda Hana, stalno je skrivena u kući i još nikada nije bila u kruparu, a niti zna šta se događa u dvorištu.

Pošli smo nazad držeći se za ruke. Projurili smo kroz kapiju, ne osvrćući se na onu stranu gde je sedeо Pera. Sigurno nas je pratilo svojim velikim očima sve do pruge, a možda i dalje. I tek kod ulaza u naše dvorište, osvrnuli smo se u strahu. Ulica je bila pusta; u vazduhu se osećala vrelina. Greta nam je smesta uzelu paket, isekla mladu salatu i pomešala je sa vodom i prekrupom. Guščići su jeli halapljivo, a potom su se punih guščica izvaljivali po zemlji; nismo im prilazili. Uveče smo ih zatvorili u kavez, a Riki snuždeno reče da veoma mnogo jedu i da će nas Greta odsad svakodnevno slati u mlin.

Kada smo sledeći put morali da podemo, dogovorili smo se da ustanemo što ranije, čim Greta ode na pijacu. Iskrali smo se za njom i pohitali sa kukuruzom, verujući da je Pera još u dubokom snu.

Ali sve je bilo kao i prethodnog dana: dečak je sedeо ispred kapije, kao da se nije ni makao sa tog mesta, a buka je bila još jača. Ipak smo zapazili neke promene na njemu. Imao je novo odelo sa malom plišanom pantlikom vezanom oko vrata, koja je ukrašavala belu košulju. Meni se činilo da mu je glava još veća; telo je, međutim, bilo slično Rikijevom, готовo iste veličine, i isto tako mršavo i nerazvijeno. Samo što su mu noge bile kraće; uz to ih je neprestano istezao i pružao, želeći da dotakne tlo. Riki primeti da ima najlepše stvari na sebi, kakve nije video ni na jednom drugom dečaku, čak ni u najsvetčanije dane. U toj svojoj stolici, koja je bila masivna i sva izrezbarena, licić je na malog vladara koji ukrućen sedi na prestolu i sve okolo dobro osmatra. Opirao se rukama o naslove, zeleci, možda, da ustane i, gord i uspravan, malo prošeta po vrtu. Oprezno smo se spustili u ulični kanal i seli na strmu padinu obraslju gustim biljem. Riki je priželjkivao da niko ne nađe i da ceo dan ostanemo skriveni u travi, da uopšte ne uđemo u kruparu. Mislio je da će do uveče guščići uginuti od gladi.

Pripila sam se uz njega i on je počeo da mi priča. Bio je upućen u mnoga stvari kao nijedan drugi dečak, a svojim glasom me je opčinjavao. Rekao je da je gospoda Hana sigurno nesrećna i da ne podnosi tu neprekidnu buku. A da su šarene boce i kugle u malom vrtu ostaci njenog nekadašnjeg sjaja. Osim njih, ima samo još jedno srebrno ogledalo koje stalno drži u ruci i u kome se ogleda. Sve ostalo, celu kuću i dvorište, pokorila je krupara. Čak se i u sobama, po krevetima i nameštaju, slaže sitno trunje i čestice brašna. Ali gospoda Hana kao da više i ne obraća pažnju na to. Ona neprekidno stoji uz okno i češlja svoju crnu kosu. Strahuje da i sama ne pobedi od brašna. Njeni su nekada imali veliku sodaru, a jedini ostatak toga su te boce u vrtu. Sama ih je tamo postavila, iako je rastužuju, ali njen sin voli da ih posmatra.

Sve što joj je ostalo, bio je taj prozor u velikoj sobi, kroz koji krišom gleda u baštu. Blještave flaše je podsećaju na nekadašnji udoban život kada je sve treperilo u plavom i zelenom staklu. Tada je u njihovu kuću dolazio samo odabran svet; a u vreme praznika su pred ulazom u radnju bili redovni za soda-vodu. Greta je, takode, bila njihova mušterija i svakodnevno je hitala sa dve flaše. Bio je to izuzetan sat u toku dana koji je nestrljivo čekala i rođovala mu se. Sva uzbudena, oblačila se u najlepše haljine, pošto je prethodno dugo brisala flaše sve dok se ne bi zacaklike. Gospoda Hana bi uvek zapazila lepi broš na Gretinoj haljini, divila mu se svaki put sa novim oduševljenjem, sve dok joj ga Greta nije poklonila, na šta se Hana zakikotala i odvukla je u jednu tamnu

odaju, gde joj je pokazala veliku kutiju prepunu blistavog nakita. Od toga se Greta gotovo razbolela, ali je ono što je videla čuvala kao najveću tajnu.

Gospoda Hana je voleta da joj dolaze otmene žene iz Ružine ulice. Sedele bi na velikoj senovitoj verandi, udobno zavaljene u pletene fotelje, i pile soda-vodu. Sa osmehom su ispijale penjušavu tečnost iz velikih čaša, gledale podizanje mehurića i napregnuto osluškivale njihovo šumno pucketanje.

Međutim, sva ta zadovoljstva su naglo prestala kada se gospodi Hani rodio sin. Njena nesreća, koju je pokušala da prikrije, brzo se raščula. Žene su jurile po celom kraju gotovo sumanuto, saopštavajući jedna drugoj zlobnim glasom šta ju je zadesilo. A, osim toga, više niko nije žurio sa šarenim soda-bocama u njenu radnju. Muž gospode Hane je shvatio da im preti propast i stale su ga mučiti brije kako da se spasu. Onda se setio starog mlina. Zakupio ga je, popravio i podmazao i sve ponovo pokrenuo. Ubrzo, iznova su se pred njihovom kućom počeli zaustavljati ljudi, ali odsad sa teškim vrećama žita. A za njima su se vratili i susedi. Naposletku su došle i žene, iz čiste radoznalosti, da vide gospodu Hanu i njenog sina. Ona je dečaka iznosila na verandu i ushićenim glasom pozivala stare prijateljice koje su oprezno virile kroz kapiju. Često je, pak, uzalud trčala za njima niz ulicu, noseći u rukama kafu i razne poslastice, da bi ih privolela.

Riki je onda dugo čutao kraj mene. Neodoljivo sam poželete da vidim gospodu Hanu; odvojila sam se od Rikija i, puzeći, izšla iz kanala. On me je potezao za haljinu, ali ja se više nisam obazirala. Razmičući nabujale cvetove, prišla sam njenom niskom prozoru. Iza čipkane zavese stajala je gospoda Hana. Držala je u ruci okruglo ogledalo čija je drška bila ukrašena dragim kamenjem. Drugom rukom je raščesljavala crnu gustu kosu i rastresala je kao da želi da vidi odsjaj svake vlasi. Bila je lepa i nestvarna sa svojim licem kao u porculanske figure.

Prizor iza zavese me potpuno okupio, sve dok me sa strane nije prenuso jak tresak. Dogodilo se ono od čega smo Riki i ja najviše strepele: iz svoje stolice se srušio Pera i bespomoćno ležao u prašini.

Nismo znali šta će se dogoditi i bez daha smo virili iz jarka. Prljava voda nam je već kvasila odeću, a mi smo bili prisiljeni da se spuštamo sve niže, u strahu da nas neko ne otkrije i okrivi za dečakov pad. Vrata stana su se širom otvorila, i gospoda Hana se jednim velikim skokom našla kraj srušene stolice. Lomeći ruke, najnežnijim pokretima je podigla dečaka. Ispravila ga je kao neku veliku lutku i sa naporom ponovo smestila u stolicu. Dugo mu je brižljivo nameštala glavu, popravljala vrpcu i milovala tanki vrat. Na čas se sva skupila oko njega; a onda je klekla na pločnik i haljinom počela da briše njegove male cipele koje su se isprasile.

Riki mi došapnu da sada bez straha možemo da uđemo u kruparu, jer je gospoda Hana zauzeta i neće nas primetiti. Prošli smo kraj njih. Pera je stezao majčinu ruku u svom krilu i s naporom pokušavao da je prinese usnama. A kada nas je opazio, preko njegovog ogromnog lica razlio se osmeh, koji se polako pretvara u glasan smeh.

Brzo smo se vratili; gospoda Hana je kraj raskriljenog prozora pevala neku nežnu pesmu. Imala je zvonak glas, koji se udeavao u sluh i dugo treperio. Gledala sam je: njen grlo je podrhtavalo kao u ptice. Rekla sam Rikiju da je ona najlepša u celom gradu, a da sam ja ružna i ne bih smela ni da joj se primaknem.

Popodne, Riki je krišom doneo iz njihovog stana malu žutu tacnu. Gledala sam ga začuđeno, a on mi je objasnio da će sada imati ogledalo i biti lepa ako se neprekidno u njemu ogledam. Do večeri smo sedeli u gomili peska i glačali tacnu, sve dok nije dobila sjaj. A onda sam je prinela licu i pogledala se. Riki je, takode, primakao svoju malu glavu i ja sam primetila da žar njegovih modrijih očiju oblije celo moje lice i da postajem sve lepša i lepša.

Brige oko guščića više nismo mogli da podnosimo. Spremali smo se da kažemo Greti da ih mrzimo i da nam ne pričinjavaju nikakvu radost. Pogotovu što su stravično rasli; od sićušnih nežnih loptica, postali su nezašte životinje sa perjem i sve jačim krilima i nogama.

Riki mi je ispričao da je prošle jeseni video kroz prozor bele pruge koje su u pokretu sekle mutno nebo, a stari Markus mu je objasnio da su to jata divljih gusaka koje lete na jug. Ni časa ne čaći, sagnula sam se, dohvatala jednu gusku u šake, izdigla je iznad glave i zamahnuvši hitnula u vazduh. Isto je učinio i Riki. Mislili smo da će raširiti krla i poleteti, da će se jedna za drugom vinuti i podići iznad dvorišta i kuća i zuavek nestati. Ali one su nemoćno padale oko nas, udarele klijunovima o tlo i ošamućene ostajale na zemlji. Kada je to videla, Greta je stala vikati na nas i, sva crvena i narogušena, ponovo nam pružila veliku kesu sa kukuruzom i izgurala iz dvorišta. Opet smo bili upućeni onamo kuda više nismo mogli da odemo.

Ali ovoga puta, nadomak krupare, nismo čuli poznatu buku. Riki je pomislio da nam se to samo čini i da je veter nosi na suprotnu stranu. Milin nikada neće prestati da radi. Pred vratima smo zastali. Bila su zatvorena i zaključana, a ispred njih je stajala prazna drena stolica. Pere zglavom nije bilo. Sav srećan, Riki je prišao stolici i polako je doticao, prevlačeći prstima po njenim već izlizanim šarama. Onda se osmeliо i seo u nju. Nasmejala sam se i takođe poželete da se popnem. Međutim, sa strane, doprli su do nas tihi jecaji. Prišla sam oknu: u sobi, iza zavese, ugledala sam gospodu Hanu koju sam jedva prepoznala. Bila je sva zgrčena sa crvenim nadutim očima i kolutovima oko njih. Svaki čas se nagnjala nad postelju gde je ležalo telo dečaka prekriveno čaršavom. S druge strane je stajao njen muž u tamnom odelu i lako je pridržavao za ramena.

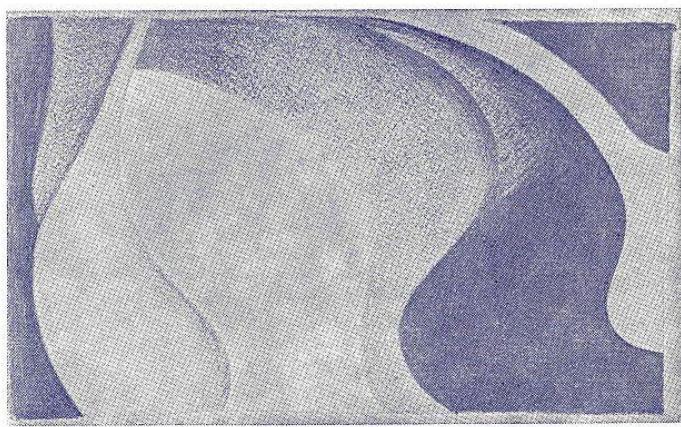
Pošto me je primetila, prišla je prozoru i navukla teške zastore. Okrenula sam se Rikiju. On me je dohvatio za ruku i mi smo pojurili niz ulicu. Dovikivao mi je da više nemam Pere zglavom.

Sledećih dana nismo odzazili u kruparu, jer se govorilo da više ne radi. Na guske više nismo ni mislili; samo smo, ponekad, šćučureni u žbunju, posmatrali Gretu kako se mota po dvorištu i hvata ih jednu za drugom. Sela bi na malu stolicu i, stezući guske svojim mršavim nogama, uvlačila im je u klijun neku metalnu spravu u koju bi susala šaku-dve kukuruze. Zatim bi hitro okretala rуčicu na spravu i kukuruz uuterivala guskama u gušu. Kljukala ih je. Mislili smo da će ih podaviti, ali guske su postepeno postajale sve deblje. I sve ružnije. Nisu im se više videle ni tanke noge. Stari Markus je dolazio i divio im se; neke je s naporom podizao i odmeravao težinu.

U jutarnjim časovima su ličile na okrugle bele jastuke koji su se kotrljali po dvorištu ispuštajući prodrorne krike. Zaklanjali smo oči i bežali u najdublju kut vrta, misleći na Peru zglavom. Obuzimala nas je velika panika i plakali smo za njim.

anto gardaš

CRNI PAUK

PONAVLJANJE POČETKA

Gromađe kamenja obasjale gorke kapi mjesecine. Zvijezde su davnio napustile igru i sad bezglavo lutaju praznim svodom. Ponekad se zacuje prigušen krik mora.

Najteže bilo je povjerovati.

Glas koji se opirao zamuknuo je. Samo se još jeka lomi o plave hridi.

Ponovo se vraćam u svoj početak. I čini se: još uvijek sam mali spermatozoid koji luta rođnicom očajnički pokušavajući da se oplodi.

CRNI PAUK

Crni pauk siše noć crnu. Strastveno je upija svojim služavim pipcima, rastače svojim smrtnim sokovima.

Crni pauk.

(Ljudi još nisu očistili svježu krv ispod noktiju.)

Nebo se osmehuje munjama, grohoće gromovima.

Crni pauk hoće proždrijeti noć crnu. Noć izobličenu i griješnu. Noć bez svanača.

(Ljudi još nisu zbacili čađav san s očiju.)

IGRA

Nitko ne zna kad će početi igra.

A igrači su spremni. Ispod sjajne bronzane kože mišići im podrhtavaju. Nestrpljivo topču nogama, bjesni što niko ne daje znak za početak.

Trave se bojažljivo ugibaju pod njihovim stopalima. Šume i rijeke ih gledaju.

Još malo pa će.

Netko je digao ruku. Oni se uznemiriše i užurbano počeše zauzimati mjesto.

Sunce (ogroman zlatni pauk) već je klonulo iza nazubljennog planinskog hrpta.

Još malo pa će.